

GEOMETRI OG HISTORIE – HVORDAN FLYTTES EN LANDSBY?

Historieopgaver om landbosamfund og
landboreformerne.

Skoletjenesten Pederstrup udbyder ikke læringsaktiviteter frem til 10. maj 2020 pga Sundhedsstyrelsens anbefalinger til undervisning.

Til gengæld åbner vi for lån af udstyrskasser og udarbejder aktiviteter til brug for udeundervisning.

Alt udstyr bliver naturligvis rengjort og desinficeret inden udlån.

Materialer publiceres løbende på vores hjemmeside
www.skoletj-pederstrup.dk

Indledende opgave

Landboreformerne er umiddelbart hverken det nemmeste eller det mest interessante historiske emne at formidle – der er ikke nogle store søslag eller modige helte og de store samfundsforandringer de afstedkom kan være svære for elever at forstå i dag. Derfor er det ekstra vigtigt at starte ud med at give eleverne en forståelse af, hvad det har med deres liv at gøre i dag. Fx ved denne indledende opgave:

Hvor: I klassen/evt. udendørs i skyggen

Du skal bruge: Smartboard/Tablets/Smartphones og internet

Sådan gør I:

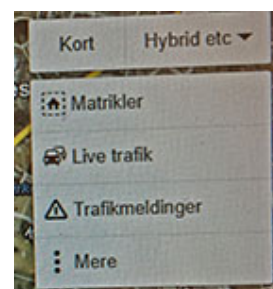
Gå på krak.dk

Skriv adressen på skolen eller en af elevernes hjem.

I højre hjørne er en boks – tryk på trekanten ved siden af 'Hybrid etc.'

Tryk på 'luftfoto 1954' nederst i rullegardinet

Hiv markøren frem og tilbage og se hvordan, der så ud, der hvor I bor i 1954.

BALLERUP

Spørgsmål til eleverne:

Hvad har ændret sig? (mange flere bygninger, færre marker, større veje etc.) og

Hvorfor har det ændret sig? (flere flytter til Ballerup, færre bønder, nye krav til transport)

Sammenlign med 'Kort over Ballerup og Maaløv Sogne' fra 1875

Hvad har ændret sig – og endnu vigtigere – hvad har ikke ændret sig siden 1875?

Tip: Se særligt på Skovlunde, hvor det er tydeligt, at se hvordan husene følger de gamle markskel fra Landboreformerne.

Om tilflytningen til Ballerup i 1960'erne.

I 1949 kom S-toget til Ballerup og Måløv. Det blev starten på udviklingen af de gamle stationsbyer til en moderne forstad. Op gennem 1950'erne og 60'erne skød nye boligblokke med lejligheder og kvarterer med parcelhuse op flere steder i kommunen. Frederikssundsvej, der tidligere snoede sig igennem byerne, blev pga. den stigende bilisme rettet ud i 1950'erne og ført uden om bymidten.

Indbyggertallet steg voldsomt fra ca. 6000 indbyggere i 1949, 20.000 i 1961 til hele 52.000 i 1972! Kommunen havde svært ved at følge med og var ved at gå fallit, blandt andet pga. de mange nye skoler og institutioner, der skulle bygges. De gamle gårdes jorde blev opkøbt og boligselskaber byggede nye boligblokke med tusindvis af lejligheder ved hjælp af det nye elementbyggeri.

Fordi boligselskaberne opkøbte jord fra de gamle gårde kom placeringen af de nye boligblokke og parcelhuskvarterer til at hænge sammen med en endnu ældre og meget vigtigt begivenhed i Ballerups og hele Danmarks historie – nemlig Landboreformerne i slutningen af 1700-tallet. Selvom det er 300 år siden har det altså betydning for, hvordan byerne ser ud i dag.

BALLERUP

Opgave om livet på landet før landboreformerne

Hvor: Ude/inde – god plads til at gå rundt mellem hinanden

Du skal bruge:

Quiz&Byt-ark der kan downloades fra Skoletjenesten Pederstrups hjemmeside.

Printes på begge sider - helst på A3

Blyanter og evt. skriveunderlag

Sådan gør I:

Del holdet i grupper af 2/ eller hver for sig

- 1) Eleverne læser spørgsmålet og svaret på forsiden af deres papir.
- 2) Svaret omformulere de til deres egne ord og lærer det så vidt muligt udenad
- 3) Grupperne finder sammen to og to.
Første gruppe siger deres nummer (fx 'Vi er gruppe 1')
Den anden gruppe stiller nu spørgsmål 1 fra bagsiden af deres ark ('Hvordan levede bønderne på landet?' etc.)
Første gruppe svarer med deres egne ord ud fra svaret på deres ark og hvad de evt. ved om emnet i forvejen. ('Bønderne levede på landet af at dyrke jorden og holde dyr...')
Anden gruppe skriver svaret ned på deres ark.
- 4) Derefter bytter de. Nu er det første gruppe der spørger og anden gruppe, der svarer
- 5) Herefter bytter grupperne makkere og finde en ny gruppe at dele svar med
- 6) Opgaven er færdig når alle grupper har skrevet svar til alle deres spørgsmål på bagsiden.

BALLERUP

Opgave og opsamling – tegn en landsby

Hvor: I skolegården

Du skal bruge: :

Kridt (gerne flere farver)

Elevernes svar fra Quiz&Byt-spørgsmålene

Sådan gør I:

Tegn en landsby i skolegården

(se vejledning på næste side – eller tegn jeres egen by ud fra 'Kort over Ballerup og Maaløv Sogne'. Se mere under Opgaver matematik)

- I midten tegnes et gadekær
- Rundt om gadekæret tegnes en række gårde fx 3 gårde og 1 husmandsted
- Området hvor gårdene ligger kaldes *Toften* – markér den ved en cirkel
- Tegn et *Bystævne* på toften. Én sten pr. gård rundt om et træ
- En stor cirkel rundt om toften markere landsbyens marker
- Del markerne op i 3 *Vange* – en med god jord, én med ok jord og en med dårlig jord.
- Hver vang deles op i et antal *Åse*
- Hver ås deles op i mange *Agre*
- Uden for markerne findes landsbyens *Overdrev*
- Tegn en flot herregård og en kirke uden for landbyen

BALLERUP

OVERDREV

VANG 1
GOD DORD

ÅS 2A

ÅS 2B

VANG 2
OR DORD

ÅS 2C

MOSE

ENG

VANG 3
DARLIG DORD

GÅDEKER

HUSMANS

TOFT

GÅRD 1

GÅRD 2

GÅRD 3

GÅRD 4

GÅRD 5

GÅRD 6

GÅRD 7

GÅRD 8

GÅRD 9

HERREGÅRD

- 1 LANDSBY
- 3 VANG
- 9 ÅS
- EN HELL MASSE AGR

FØR

BALLERUP

Opsamling – landsbyen før reformerne:

Du kan bruge landsby-tegningen til at give eleverne en forståelse af livet på landet før landboreformerne. Inddrag eleverne gennem dialog. Lad dem fx svare på spørgsmålene fra Quiz&Byt-opgaven og visualisere deres svar ved hjælp af tegningen.

Inddrag dem også gerne som 'brikker' i fortællingen. Lad fx en elev være herremand og en anden præst. De vil begge have betaling – Herremanden vil have *landgilde* og præsten vil have *tiende*. De resterende kan være bønder og husmænd. Husmændene har ingen jord men har ret til at lade deres dyr græsse på *Overdrevet*. Mosen er også opdelt blandt bønderne, fordi de her graver tørv til brændsel.

Inddel jorden:

Lad eleverne farve de *agre*, som hører til de forskellige gårde og giv dem på den måde et indblik i, hvor mange forskellige små strimler jord hver gård havde.

Alle skulle have af det gode, det 'ok' og af det dårlige jord – det var mest retfærdigt. Det betød, at der nogle steder var helt op til 100 agre pr. gård!

Vigtigheden af Bystævnet ses tydeligt; Gårdene blev nød til at koordinere deres såning og høstning for ikke at risikere at ødelægge de andres marker. Samtidig lagde det op til samarbejde i landsbyen, hvilket fx var vigtigt hvis en bonde blev for syg til at høste, eller i forbindelse med indkøb af nyt udstyr – fx en fælles plov.

BALLERUP

Opgave – tegn en ny landsby

Hvor: I skolegården

Du skal bruge:

Kridt (gerne flere farver)

Sådan gør I:

Tegn en ny landsby i skolegården, som de så ud *efter* landboreformerne (se billede).

Tegn som før, bort set fra:

- at hver gård nu skal have én stor mark i stedet for alle de små agre.
- Overdrevet og engen inddrages til markerne
- Husmanden skal have en lille mark – fordi overdrevet er inddraget i jordfordelingen
- 2 af gårdene flyttes ud af landebyen og ud på de nye marker

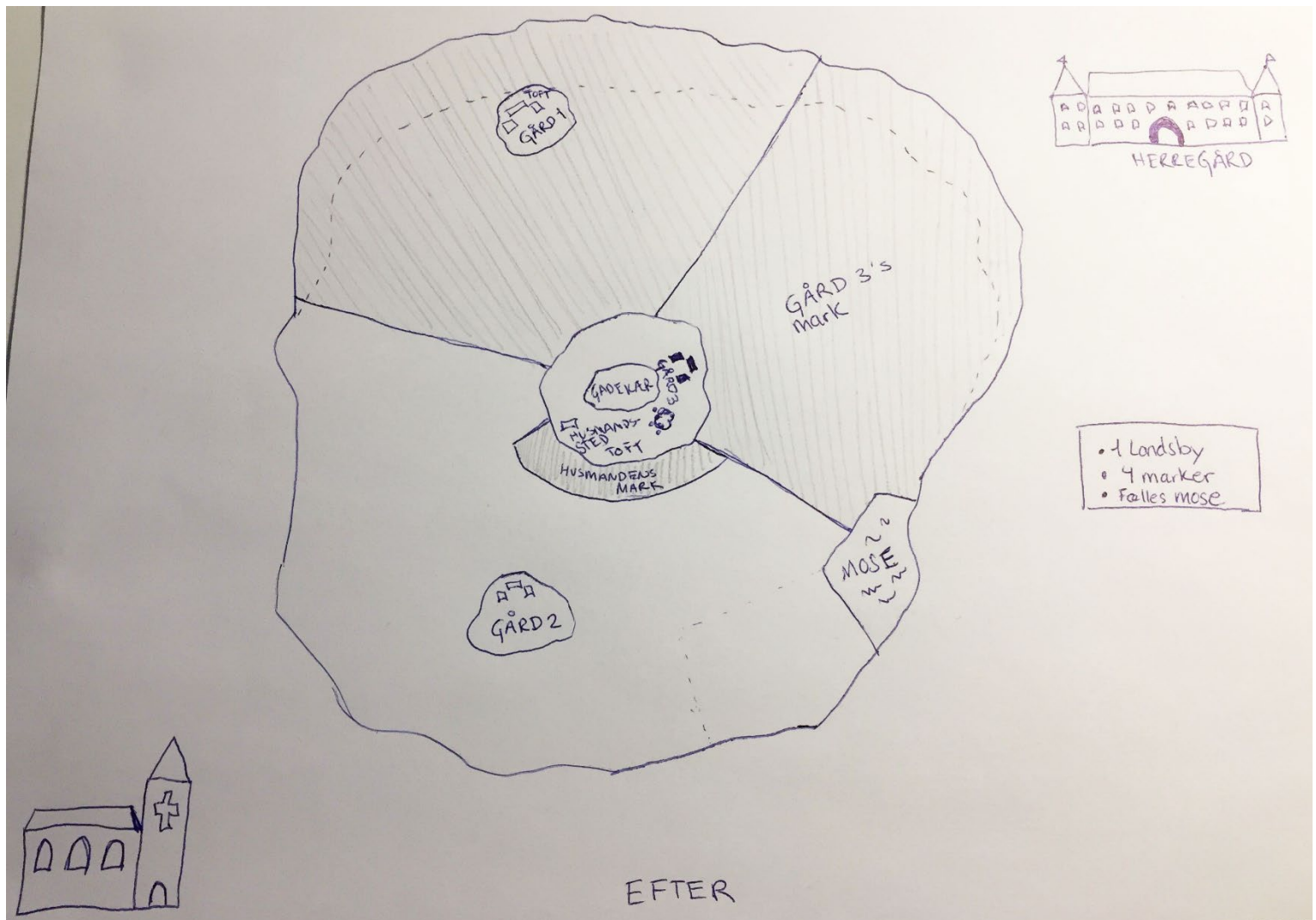
Spørgsmål til eleverne:

Hvordan fordeles jorden retfærdigt, når én bonde bliver nødt til at få mark på den dårlige jord, imens en anden kan få den gode, der giver et stort udbytte.

Hvilken jord og hvor meget skal husmanden have?

BALLERUP

BALLERUP

Landboreformerne i korte træk.

I sidste halvdel af 1700-tallet var en reformering af det danske landbrug hårdt tiltrængt. Den gamle dyrkningsmetode i landsbyfællesskabet, hvor jorden blev dyrket og beslutningerne blev taget i fællesskab var træg og ikke skabt til eksperimenter med driftsomlægninger og nytænkning.

Med en voksende befolkning og øget behov for ressourcer var det nødvendigt med en reformering af det danske landbrug. Da 90 % af landbrugsjorden blevet drevet som bondebrug, var det her, der måtte sættes ind.

Foruden den fælles dyrkning, var den stadig større mængde *hoveri* (tvangsarbejde), som bønderne blev pålagt af herremændene, en hindring for bøndernes produktion.

I 1730erne indførtes *Stavnsbåndet*, der betød at mænd (og på Sjælland kvinder) ml. 4 og 40 år ikke måtte forlade den egn de var født i. Det fik bl.a. den effekt, at herremændene de følgende årtier trygt kunne øge mængden af *hoveri* og *landgilde*, som betaling for jordleje uden at risikere, at arbejdskraften søgte andre steder hen, hvor vilkårene var bedre.

Det og flere kriser i landbruget i starten af 1700-tallet efterlod mange bønder forarmet og kæmpende for overlevelse.

I sidste halvdel af 1700-tallet begyndte de europæiske oplysningstanker om frie og lige vilkår for alle også at vinde indpas blandt de lærte kredse i Danmark. Disse tanker lå sammen med behovet for en effektivisering af landbruget til grund for de mange reformer, der startede i 1758, og som senere blev kaldt Landboreformerne.

Reformerne fulgte overordnet 3 spor:

1. Ophævelse af landsbyfællesskabet og en udskiftning (opdeling) af landsbyernes jorde, så bonden selv kunne styre sin drift. Dette, var der lagt op til, at bønderne på eget initiativ skulle gennemføre. Der var derfor ingen tvang.
2. En ensretning og forbedring af fæstevæsenet og dermed bedre vilkår for fæstebønderne. Herunder ophævelsen af stavnsbåndet i 1788 (dog først fuldt effekturet i år 1800)
3. En gradvis ophævelse af fæstevæsenet og overgang til selveje

For mere baggrundsviden se fx danmarkshistorien.dk.

BALLERUP